

مقاومت و صبوری برای ایران قوی

مرتضی جوادی آملی در گفت‌وگو با «ایران» از میراث رهبر شهید می‌گوید

گفت‌وگو

گروه سیاسی / میلیون‌ها ایرانی در هفته جاری با آیت‌الله سید علی خامنه‌ای وداع می‌کنند. شخصیتی که در نزدیک به ۴۰ سال رهبری بر جمهوری اسلامی، میراث ماندگاری را به جای گذاشته که حالا نقشه راه کارگزاران نظام برای ادامه طریق خواهد بود. حجت الاسلام والمسلمین مرتضی جوادی آملی، مدرس حوزه و دانشگاه در گفت و گو با «ایران» اگر چه اشاراتی به دستاوردهای مختلف رهبری شهید در این دوران دارد اما مهمترین میراث به جای مانده را نهادینه کردن فرهنگ مقاومت می‌داند فرهنگی که زمینه ساز «ایران قوی» شده است. این گفت و گو را در ادامه بخوانید.

●

یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهایی که این فقیه جامع‌الشرایط توانست برای کشور فراهم کند، «فرهنگ مقاومت» بود. ایشان در تمام بخش‌ها، از مسائل اقتصادی، امنیتی، نظامی و نظایر آن، یک سیاست را همواره دنبال می‌کردند و آن سیاست، مقاومت بود

اولین مرجع دینی که همزمان به‌عنوان مرجع سیاسی و رهبر ایران به شهادت رسید، چه معنایی در تاریخ تشیع دارد؟ حضور مردم در مراسم تشییع رهبری چه پیام داخلی و خارجی می‌تواند داشته باشد و از چه میزان اهمیتی برخوردار است؟

رهبر شهید و عزیز امت اسلامی حدود چهار دهه برای این کشور حکمرانی داشتند و مسئولیت حاکمیت دینی را در راستای اندیشه‌های امام راحل، معمار بزرگ انقلاب اسلامی، بر عهده داشتند. باید گفت دوران رهبری ایشان از جهات متعددی قابل توجه و تأمل است. به هر حال، این دوره هم فرصت‌های فراوانی را در اختیار کشور قرار داد و هم شرایط خاص و پیچیده‌ای بر ایران حاکم بود. در این دوران امتیازات و دستاوردهای فراوانی برای کشور و نظام حاصل شد که از جهات مختلف نیازمند بررسی و تحلیل است.

اکنون که مراسم تشییع این رهبر شهید برگزار می‌شود، باید دانست که این رویداد را می‌توان از چند منظر تبیین و تفسیر کرد. رهبری نظام اسلامی، با توجه به اینکه بر اساس یک نگاه الهی شکل گرفته و یک نظام مبتنی بر ارزش‌های دینی تلقی می‌شود، دارای ابعاد و جهات مختلفی است که هم برای داخل کشور اهمیت دارد و هم برای نظام منطقه‌ای و عرصه بین‌المللی. در جامعه ما، با وجود تفاوت‌ها و تنوع‌های فراوان از نظر مذهبی، دینی، قومی، فرهنگی و گرایش‌های و پذیرش قرار گرفته است؛ اصلی که در طول سال‌های پس از انقلاب اسلامی همواره بر آن تأکید شده و آن، وحدت و انسجام جامعه بر محور «حکمرانی الهی» است.

این باور، یکی از عوامل مهم حفظ و ماندگاری نظام و انسجام جامعه اسلامی محسوب می‌شود. رهبری شهید نیز همواره بر این نکته تأکید داشتند که جامعه ما، علی‌رغم تفاوت‌ها و ویژگی‌های ظاهری، یک جامعه الهی و توحیدی است. شکستگی نظام و جامعه نبود؛ بلکه انسجام، اتحاد و همبستگی، از مهم‌ترین شئون و امتیازات نظام اسلامی به شمار می‌آید. اکنون که بحث تشییع و وداع با پیکر این رهبر شهید مطرح است، قطعاً این انسجام و وحدت به‌عنوان یک معیار اصلی در بدنه جامعه اسلامی نمود و ظهور بیشتری خواهد داشت. ما این موضوع را ارج می‌نهمیم و خادون را شاکریم که این باور نسبت

به محوریت ارزش‌های دینی، توانسته است در طول بیش از چهار دهه، عامل حفظ انسجام و وحدت باشد و امروز نیز ضامن بقای نظام جمهوری اسلامی و جامعه ما محسوب شود. هر عاملی که بتواند این معیار الهی و انسانی را تقویت کند، مورد توجه و اهمیت جامعه اسلامی خواهد بود. به هر حال، نمی‌توان کشوری را بدون این گسترده‌ی و تنوع دینی و فرهنگی داشت و انتظار داشت که نداشته باشد. این تفاوت‌ها حتی می‌توانند زمینه‌ساز یک اختلاف سازنده و ممدوح باشند؛ اختلافی که تا زمانی که به تخالف و دشمنی منجر نشود، می‌تواند عامل رشد، پیشرفت و سعادت جامعه باشد.

ما نباید از اختلاف نظرهای اساسی داشته باشیم؛ بلکه نگرانی اصلی باید از تبدیل اختلاف به تخالف و تعاند باشد. وجود دیدگاه‌های متفاوت، حتی در دوران رهبری این رهبر شهید نیز وجود داشت و باید پذیرفت که تا زمانی که این تفاوت‌ها در چارچوب گفت‌وگو و ارائه دیدگاه‌های مختلف باقی بمانند، می‌تواند برای کشور مفید و سازنده باشند.

جهت دیگری که در تحلیل این تشییع باید مورد توجه قرار گیرد، این است که رهبری معظم انقلاب همواره معیارهایی برای حضور در عرصه سیاست و اجتماع داشتند. یکی از این معیارها، شناخت درست دشمن و پرهیز از نزدیک شدن به جریان‌هایی بود که دشمنی را به‌عنوان یک اصل در رفتار خود قرار داده‌اند؛ مانند نظام استکباری و نظام صهیونیستی. این نگاه بر این باور استوار بود که تعامل با قدرت‌هایی که ذاتاً ظلم و تعدی را به‌عنوان یک مؤلفه اساسی در رفتار خود دنبال می‌کنند، نمی‌تواند معنای واقعی دوستی داشته باشد. ایشان در طول دوران رهبری خود بر این موضوع تأکید داشتند که دشمن را باید دشمن شناخت و نباید راه ارتباط و دوستی با دشمن را در دستور کار قرار داد. این دیدگاه بر اساس همان منطقی است که در آموزه‌های دینی نیز بر شناخت دشمن و پرهیز از اعتماد به دشمنی که ماهیت خصمانه دارد، تأکید شده است. بر همین اساس، ایشان نظام استکباری و صهیونیستی را جریانی می‌دانستند که باید با نگاه هوشیارانه و بر اساس شناخت ماهیت آن با آن برخورد کرد.

۴۷ سال از پیروزی انقلاب اسلامی و استقرار جمهوری اسلامی که در رأس آن یک فقیه قرار دارد، گذشته است. در این میان، ۳۷

سال از این مدت، آیت‌الله خامنه‌ای بر جامعه اسلامی ایران رهبری داشتند. شما مهم‌ترین دستاورد ایشان در این مدت را چه می‌دانید؟

یکی از مهم‌ترین دستاوردهای این رهبر شهید، ایشان همواره نسبت به ایران بزرگ و ایران قوی و اینکه این کشور بتواند سرآمد شود، نگاه ویژه‌ای داشتند. در همه زمینه‌هایی که موجب رشد و شکوفایی یک کشور می‌شد، تلاش و کوشش کردند. با این حال، به مباحث نظامی که یک امر اولویت‌دار بود، توجه ویژه‌ای داشتند و در این زمینه تلاش کردند تا به دستاوردهای برتری دست پیدا کنیم؛ به‌گونه‌ای که هیچ‌کس نتواند بر ما سلطه داشته باشد. چرا که رهبری شهید بر این باور بودند که قوت، غلبه و اقتدار باید از آن نظام اسلامی باشد.

اگرچه ایشان یک فقیه بودند، اما در عین حال یک رهبر سیاسی و یک زعيم اجتماعي نیز به شمار می‌رفتند و همواره در ابعاد مختلف یک حکومت جامع، تلاش‌شان این بود که جامعه از غنا و قوت شایسته برخوردار باشد. در حوزه فرهنگی نیز تلاش فراوانی داشتند تا فرهنگ غنی ایرانی هرگز تحت سلطه فرهنگ‌های بیگانه، بویژه فرهنگ غربی، قرار نگیرد؛ بلکه امتیازات و برجستگی‌های والای فرهنگ ایرانی، اسلامی همواره مورد توجه و حاکم باشد. حتی در حوزه علم، چه در علوم طبیعی، چه در علوم ریاضی و چه در علوم انسانی، تلاش ایشان بر این بود که کشور در مسیر رشد علمی حرکت کند. همواره با مسئولان این بخش‌ها، اساتید برگزار می‌کردند و تلاش داشتند کشور را به این سمت هدایت کنند. با دانشجویان، نخبگان و همه جوانانی که جویای علم بودند نیز دیدار و گفت‌وگو داشتند.

ایشان یک فقیه جامع‌الشرایط بودند و ویژگی‌هایی همچون آگاهی به زمان، شجاعت، مدیریت، تدبیر و نظایر آن را دارا بودند. همین ویژگی‌ها باعث می‌شد که رهبری بتواند در ابعاد مختلف یک نظام سیاسی حضور پیدا کند و به‌عنوان یک رهبر جامع، همه جهات کشور را مورد توجه قرار دهد. در واقع رهبری شهید با اینکه جهات متعدد یک نظام سیاسی را مورد توجه و اهتمام قرار می‌دادند و تلاش‌شان بر این بود که همه بخش‌های

کند و تاب‌آوری خود را افزایش دهد، می‌تواند از موانع عبور کند و خود را به نقاط مرتفع‌تری برساند. تعبیر ایشان همیشه این بود که ما به سمت قله در حرکت هستیم و این مقاومت را در حقیقت تنها عاملی می‌دانستند که در هر بخشی از نظام باید به‌عنوان قائمه و محور مورد توجه قرار گیرد.

بنابراین، مسأله مقاومت در همه ابعاد، خصوصاً در مباحث نظامی، توانست کشور را حفظ کند و کارآمد نگه دارد. این از جمله مواردی است که می‌توان به‌عنوان ودیعه و امانتی از سوی ایشان در میان مردم، امت اسلامی و نظام اسلامی حفظ کرد و دانست که اگر مقاومت در ابعاد مختلف وجود داشته باشد، در همان ابعاد نیز پیروزی دست‌یافتنی خواهد بود. در واقع اگر بخواهیم در میان خدماتی که ایشان برای نظام اسلامی انجام دادند، سرآمدترین آنها را معرفی کنیم، مسأله مقاومت در ابعاد مختلف است.

البته یکی دیگر از جهاتی که رهبری شهید بر آن اصرار داشتند، مسأله امید بود. به‌گونه‌ای که همواره به مسئولان تأکید می‌کردند که این امید را در جامعه منتشر کنند و ایران را از یأس، ناامیدی و امثال آن برحذر می‌داشتند. اینها از جمله ابعاد فرهنگی بود که رهبری شهید بر آن تأکید داشتند.

نگاه فقاقت، مرجعیت و حوزه علمیه به «ایران» چیست و به نظر شما رهبر شهید چه نقشی در برجسته‌سازی و تحکیم پیوند اسلام و ایران داشتند؟

بحث پیشرفت و توسعه ایران یکی از مهم‌ترین جهات رهبر شهید بود که بر آن اصرار داشتند و تلاش‌شان این بود که آن را در تمام قلمرو ایران گسترش دهند. در واقع تعبیر «ایرانی-اسلامی» از سوی ایشان این معنا را به ذهن‌ها منتقل می‌کند که اسلامی که در ایران وجود دارد، یک اسلام پرورش یافته خاص است که بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام استقرار پیدا کرده و با آنچه در سایر کشورهای اسلامی وجود دارد، تفاوتی جوهری دارد. هم ایرانی‌ت این سرزمین، خود یک گوهر و جوهر ارزشمند است و هم آمیختگی آن با آموزه‌های وحیانی که بر اساس مکتب اهل بیت علیهم‌السلام شکل گرفته است. ایشان این معنا را به‌خوبی درک کرده بودند و تلاش‌شان این بود که این اسلام موجود در ایران، با همه گسترده‌ی و ظرفیت‌هایی که دارد، در کنار هویت ایرانی بتواند یک مکتب قوی و غنی ایجاد کند. لذا همواره علمی که ایشان بر آن تأکید داشتند، علم ایرانی-اسلامی بود اگرچه پیشرفت سخن می‌گفتند، آن را در قالب پیشرفت ایرانی-اسلامی مطرح می‌کردند. بنابراین، اینها یک رهبر فقیه بودند و فقاقت و مرجعیت داشتند، اما این فقاقت و مرجعیت هرگز ایشان را از اندیشیدن نسبت به ایران، توسعه و پیشرفت و تعالی ایران در منطقه و جهان غافل نکرد؛ بلکه تمام اهمیت را به این موضوع می‌دادند. تلاش‌شان این بود که دانشگاه‌ها، اساتید و نخبگان دانشگاهی در ابعاد مختلف بتوانند ایران را به جایگاهی که شایسته و لایق آن است، برسانند. بنابراین، نه تنها فقاقت و مرجعیت و حضور در حوزه‌های علمیه مانع از این نبود که ایشان به ایران ببیندند و به توسعه و پیشرفت ایران فکر کنند، بلکه همان‌را مایه توسعه و استقرار بیشتر این کشور می‌دانستند. در همین راستا می‌توان گفت این دو بعد در ایشان بسیار غنی و قوی بود؛ نخست، باور به ایران اسلامی؛ دوم، بی‌باوری و عدم وابستگی نسبت به دیگر کشورها، چه کشورهای همسایه و چه کشورهای دوردست.

رهبر شهید انقلاب همواره بر استقلال و خودتکالی تأکید داشتند و تلاش‌شان این بود که همه محصولاتی که در ایران تولید می‌شود، به‌عنوان یک محصول ایرانی در دسترس باشد. به‌گونه‌ای که این تولیدات در تراز برتری قرار گیرد. به‌گونه‌ای که این امتیازات همه و همه در طول حدود چهار دهه حکمرانی این رهبر شهید اتفاق افتاد. البته شرایط کشور در ادوار مختلف تغییرات اساسی داشت و ملاحظات فراوانی نیز در این رابطه وجود داشت که باید به آنها رسیدگی شود، در موردشان اندیشید و آنها را مدنظر قرار داد. اما اگر جنبه‌های مثبت این نظام سیاسی در دوران حکومت و حکمرانی رهبر شهید را مورد توجه قرار دهیم، امتیازات فراوانی وجود داشت که به برخی از آنها اشاره شد و امید است در فرصت‌های مناسب‌تر، مسائل به‌شکل روشن‌تر و دقیق‌تر بیان شود.

کشور تقویت شود و هیچ بخشی دچار ضعف و نقص نباشد، اما در عین حال با توجه به وسعت کشور و تنوع جهات مختلف فرهنگی، علمی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظایر آن، شرایط خاصی نیز وجود داشته است.

با وجود اینکه همه دشمنان تلاش می‌کردند به هر شکل ممکن، موفقیتی برای این نظام اسلامی در برخی بخش‌ها نتوانست حاصل نشود، تلاش ایشان قابل تقدیر است. موفقیت‌هایی که نظام در برخی بخش‌ها نتوانست به دست آورد، مانند حوزه‌های نظامی، نشان‌دهنده این واقعیت است که کشور نتوانسته روی پای خود بایستد. در جنگ‌های اخیر نیز تصافاً قدرت و صلاحیت یک کشور قدرتمند در جهات به نمایش گذاشته شد. با وجود اینکه دشمنان قدرتمند، استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌الملل در برابر کشور قرار داشتند، اما صلاحیت نیروهایی که تحت تربیت ایشان بودند از یک سو، و تجهیزاتی که توانستند با استقلال و اتکا به توان داخلی ایجاد کنند از سوی دیگر، از بزرگ‌ترین امتیازاتی بود که رهبری شهید برای کشور فراهم آوردند. با این حال می‌توان گفت که یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهایی که این فقیه جامع‌الشرایط توانست برای کشور فراهم کند، «فرهنگ مقاومت» بود. ایشان در تمام بخش‌ها، از مسائل اقتصادی، امنیتی، نظامی و نظایر آن، یک سیاست را همواره دنبال می‌کردند و آن سیاست، مقاومت بود. آیت‌الله خامنه‌ای بر این باور بودند که بر اساس بنیان‌های ایمانی و اعتقاد به ذخایر معنوی و وحیانی، اگر یک جامعه مقاومت کند، صبوری

●

اگرچه ایشان یک فقیه بودند، اما در عین حال یک رهبر سیاسی و یک زعيم اجتماعي نیز به شمار می‌رفتند و همواره در ابعاد مختلف یک حکومت جامع، تلاش‌شان این بود که جامعه از غنا و قوت شایسته برخوردار باشد

گفت‌وگو

پیوند مردم با آرمان‌های انقلاب و میراث رهبر شهید

محمد عطریانفر، عضو شورای اطلاع‌رسانی دولت ابعاد ملی و بین‌المللی مراسم تشییع آیت‌الله خامنه‌ای را ارزیابی کرد.

محمد عطریانفر عضو شورای اطلاع‌رسانی دولت و شورای مرکزی حزب کارگزاران سازندگی معتقد است که مراسم تشییع رهبر شهید فراتر از یک آیین سوگواری، رویدادی با ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و منطقه‌ای است. رویدادی که به باور او می‌تواند بازتاب دهنده پیوند مردم با آرمان‌های انقلاب، نمایش سرمایه اجتماعی و نمادی از همبستگی ملی باشد. در همین راستا عطریانفر در گفت‌وگو با «ایران» درخصوص اهمیت این مراسم و بازتاب بین‌المللی آن می‌گوید.

حضور مردم در مراسم تشییع رهبر شهید چه پیام‌هایی به همراه دارد؟

حضور مردم در آیین تشییع رهبر شهید، جلوه‌ای از پیوند عمیق عاطفی، اعتقادی و تاریخی آحاد ملت با شخصیت‌هایی است که عمر خویش را در مسیر آرمان‌های الهی و عزت ملی ایران صرف کرده‌اند. چنین حضوری تجدید میثاق با گوهر ایشان، مقاومت، استقلال و خدمت‌صادقانه به مردم است. این اجتماع عظیم، پیام روشنی برای دوستان و بدخواهان ایران دارد؛ این حضور داوطلبانه مردم، سرمایه اجتماعی است و نشان می‌دهد که روحیه و بنیه انقلاب اسلامی همچنان زنده و پویاست و شهادت، آغاز فصل تازه‌ای در تحکیم راه آرمان‌هاست. ملت ایران همواره یاد شهیدان خود را به مثابه سرمایه‌ای برای تقویت امید و اعتماد و استقامت در برابر تهدیدها پاس می‌دارد و این حضور، گویاترین تجلی حقیقت پرشکوهِ وحدت ملی خواهد بود.

جنبه‌های بین‌المللی این مراسم تشییع چیست و این حضور گسترده چه اهمیتی دارد؟

بازتاب گسترده مراسم تشییع در سطح منطقه و بین‌الملل نشان می‌دهد که شخصیت رهبر شهید، فراتر از مرزهای جغرافیایی، به نمادی از مقاومت، استقلال‌خواهی و دفاع از کرامت ملت‌ها تبدیل شده است. حضور شخصیت‌ها، هیأت‌ها و افسران مختلف از کشورهای گوناگون، بیانگر تأثیرگذاری اندیشه ایشان است که بر پایه عدالت، عزت و مقابله با سلطه شکل گرفته است. این مراسم، زبان مشترک ملت‌هایی است که برای امنیت، استقلال و هویت فرهنگی خود تلاش می‌کنند. تشییع باشکوه رهبر شهید آیت‌الله سید علی خامنه‌ای رحمت‌الله علیه‌السلام، یادگاری و واجد پیامی روشن مبنی بر تداوم گفتمان مقاومت و همبستگی در برابر چالش‌های منطقه‌ای و جهانی است.

مهم‌ترین آرمان‌ها یا میراث اندیشه‌های رهبر شهید چه بود؟

مهم‌ترین آرمان رهبر شهید را می‌توان در منظومه‌ای از گزاره‌های ایمانی، عدالتخواهی، استقلال، عزت ملی، مردم‌باوری، استکبارستیزی و دفاع از کرامت انسان خلاصه کرد. در نگاه ایشان، انقلاب اسلامی با اینکه یک تحول سیاسی بزرگ در دوران جدید بود، پروژه‌ای تمدنی برای احیای هویت اسلامی، پیشرفت همه‌جانبه و استقرار عدالت در جامعه به شمار می‌رفت. از همین رو، همواره بر پیوند معنویت با عقلانیت، اقتدار با اخلاق، و پیشرفت با عدالت تأکید داشتند. این منظومه فکری، امروز نیز یکی از ارکان گفتمان انقلاب اسلامی محسوب می‌شود. زیرا در آن، استقلال کشور، مشارکت مردم، خودباوری ملی و مسئولیت‌پذیری در قبال جهان اسلام، اجزای پیوسته و واحدی از یک حقیقت معنوی مشترک است. از این منظر، شهادت این بزرگوار بی‌تردید الهام‌بخش نسل‌های آینده خواهد بود.

از نگاه شما، رهبر شهید چگونه می‌تواند «ایران گریایی و اسلام گریایی» و نیز میان «استقلال و آزادی»، توازن برقرار می‌کردند؟

ایران دوستی و اسلام‌گرایی دو مفهوم متعارض نیست، دو بُعد مکمل هویت ملی و دینی تلقی می‌شوند. پاسداشت تاریخ، فرهنگ و منافع ملی ایران، در کنار وفاداری به ارزش‌های اسلامی، الگوی متوازنی را شکل می‌دهد که از ملی‌گرایی افراطی و یا نادیده‌گرفتن هویت ایرانی پرهیز می‌دهد. کما اینکه استقلال و آزادی نیز دو اصل جدایی‌ناپذیرند. استقلال، ضامن حفظ اراده ملی و آزادی، زمینه‌ساز شکوفایی استعدادها و مشارکت مردم در سرنوشت خویش خواهد بود.

آیا این مراسم تشییع را می‌توان نمادی از وحدت و همبستگی میان اقشار مختلف مردم و ملت‌های منطقه دانست؟ چرا؟

قطعاً چنین است و باید باشد. اگر در این مراسم، اقشار گوناگون مردم با سلاطین، گرایش‌ها و پیشینه‌های متفاوت و نیز نمایندگانی از ملت‌های منطقه حضوری گسترده داشته باشند، که حضور خواهند داشت، می‌توان آن را نمادی از همبستگی اجتماعی و منطقه‌ای در پاسداشت یک شخصیت اثرگذار فراملی دانست. در این چارچوب، تشییع شهید نشانه‌ای از احترام به میراث فکری و اجتماعی ایشان و فرصتی برای تأکید بر همدلی میان ملت‌هاست. هرچه این همکاری فراگیرتر باشد، پیام وحدت، ثبات و همکاری در سطح ملی و منطقه‌ای پررنگ‌تر خواهد بود.

۵

وداع ملت

از نگاه دیگران

گفت‌وگو

ایران

شبه ۱۳ تیر ۱۴۰۵
شماره ۱۹ محرم ۱۴۴۸

سال سی و دوم
شماره ۹۰۶۳

Saturday
4th July 2026
Vol 9063

irannews@paper.ir